

STARPTAUTISKĀS KRIMINĀLTIESISKĀS SADARBĪBAS ORGANIZĀCIJAS – EUROJUST DARBĪBAS IZPRATNE UN BŪTĪBA *UNDERSTANDING AND THE NATURE OF EUROJUST, THE INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR CRIMINAL COOPERATION*

Katrīna Višņakova

Rēzeknes Tehnoloģijas akadēmija, Katriina1809@gmail.com, Rēzekne, Latvija
Zinātniskā vadītāja: **Ilona Bulgakova, Dr.iur., asociētā profesore**

Abstract: *The world economy grows faster and faster every year, so the number of cross-border crimes, known as transnational crimes, is growing. Economic development and crime rates are linked, as criminals have more opportunities to commit crimes not only on their own territory but also internationally. The increase of cross-border crime in recent years has also led to an increase of the number of cases in which several Member States have jurisdiction and the right to prosecute and try such cases under national law.*

Keywords: *criminal support, cybercrime, Eurojust, European judicial cooperation.*

Ievads

Pasaules ekonomika ar katru gadu attīstās arvien straujāk, līdz ar to arī palielinās pārobežu noziegumu skaits, tos dēvē arī par starptautiskiem noziegumiem. Ekonomikas attīstība un noziegumu skaits ir savstarpēji saistīti, jo noziedzniekiem paveras vairāk iespēju veikt noziedzīgus nodarījumus ne tikai savā valsts teritorijā, bet arī starptautiskajā līmenī.

Pēdējo gadu laikā pieaugošās pārobežu noziedzības dēļ pieaug arī krimināllietu skaits, kurās saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem vairākām dalībvalstīm ir jurisdikcija un tiesības veikt kriminālvajāšanu un šādu lietu iztiesāšanu (*Eurojust, 2020*).

Šī raksta mērķis ir izpētīt starptautiskās krimināltiesiskās sadarbības organizācijas Eurojust darbības izpratni un būtību.

Pētījumam izvirzīti šādi uzdevumi:

- 1) noskaidrot starptautiskās krimināltiesiskās sadarbības organizācijas – Eurojust darbības izpratni;
- 2) analizēt Eurojust darbības uzdevumus;
- 3) konstatēt aktuālās problēmas Eurojust darbībā;
- 4) sniegt priekšlikumus konstatēto problēmu Eurojust darbībā risinājumam.

Lai sasniegtu izvirzīto mērķi, pētījumā tika izmantotas šādas metodes:

- 1) tiesību vēsturiskā metode tiek pielietota, pētot starptautiskās krimināltiesiskās sadarbības vēsturisko attīstību un izplatību Latvijā un pasaules mērogā;
- 2) loģiskā metode - izvērtēt atziņas un viedokļus par Eurojust kā starptautiskas krimināltiesiskās sadarbības garantu no domāšanas formu un loģikas likumu viedokļa;
- 3) literatūras analīzes metode – normatīvo aktu un zinātnisko avotu izpēte saistībā ar starptautiskās krimināltiesiskās sadarbības un to kompetento iestāžu problemātiku;
- 4) aprakstošā metode – veikt starptautiskās krimināltiesiskās sadarbības detalizēta izpēte, apkopojot laika gaitā notikušās pārmaiņas.

Pētījumā tika analizēta tendence kibernoziegumu skaita pieaugumam, kas saistīta ar nepilnībām Eurojust darbībā. Tika atklāti kibernoziegumu skaita pieauguma cēloņi un piedāvāti konkrēti šīs problēmas risinājumi.

1. Eiropas Savienības tiesiskās sadarbības vienības palīdzības sniegšanas izpratne

Saskaņā ar Latvijas Republikas Kriminālprocesa likuma 675.panta piekto daļu, „Krimināltiesiskajā sadarbībā Latvijas kompetentās iestādes ir tiesīgas sadarboties ar Eurojust (Eiropas Savienības tiesiskās sadarbības vienība) un Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla krimināllietās kontaktpersonām” (*Kriminālprocesa likums*, 2005). Saskaņā ar savām pilnvarām, Eurojust kopš izveidošanas, ir risinājis jautājumu par jurisdikcijas izvēli lietas iztiesāšanai pārrobežu lietās, kurās kriminālvajāšana var tikt uzsākta vai ir uzsākta divās vai vairākās jurisdikcijās (*Eurojust*, 2016). Līdz ar iestāšanos Eiropas Savienībā (turpmāk - ES), Latvijai parādījās iespēja sadarboties un piedalīties Eurojust sanāksmēs. Eurojust tiek uzskatīta par unikālu institūciju ne tikai Eiropā, bet arī lielākajā pasaules daļā. Nav līdzīgu institūciju, kas aptver tik plašu teritoriju un darbības sfēras.

Eurojust organizācija tika dibināta 2002.gadā, tā ir ES tiesiskās sadarbības organizācija, kuras mērķis ir stiprināt sadarbību starp iestādēm, kas veic kriminālvajāšanu nacionālajā līmenī sfērās, kas skar starptautisko līmeni. Pamatojoties uz Eurojust oficiālā tīmekļa datiem un dokumentiem, kas regulē Eurojust darbību, galvenās tiesiskās sadarbības jomas ir tādu parādību ierobežošana kā terorisms, cilvēku tirdzniecība, narkotisko vielu tirdzniecība, krāpšana, korupcija, kibernoziegumi, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācija un citas darbības, kas saistītas ar organizētās noziedzības grupu klātbūtni tautsaimniecībā (*Eurojust*, 2016).

Oficiālajā ES tīmekļa vietnē norādīts, ka Eurojust veido sakarus starp tiesībsardzības iestādēm un prokuroriem, lai tiem palīdzētu cīnīties pret smagu organizēto noziedzību, kas skar vismaz divas ES valstis. No šī izriet, ja noziegums skar tikai vienu valsti, Eurojust nevar sniegt palīdzību. Nav norādīts, kādā veidā notiek saskarsme vismaz starp divām valstīm. Saskaņā ar veidi var būt dažādi, ja ņem vērā pašu nozieguma izdarītāju, tad saskarsme starp valstīm var veidoties situācijās, kad nozieguma izdarītājs izdara noziegumu abu valstu teritorijās, vai arī noziegumu, kas izdarīts vienas valsts teritorijā, bet kas ir vērstas pret otru valsti. Kā arī, kad noziedznieks izdara noziegumu tās valsts teritorijā, pret kuru tas ir vērstas, pēc nozieguma izdarīšanas nozieguma izdarītājs šķērso valsts teritoriju ar domu noslēpties. Šādā gadījumā nav skaidrs, vai valsts, kuras teritorija tika šķērsota, tiek pieskaitīta pie valstīm, kuru skar konkrētais noziedzīgais nodarījums.

Eurojust galvenokārt sastāv no katras dalībvalsts prokuroriem, kuri organizēti “valsts nodaļās” un kurus atbalsta administratīvie darbinieki. Latvijā šajos jautājumos pašlaik pārstāv Dagmāra Skudra. Vienlaikus, Eurojust sadarbojas ne tikai ar ES dalībvalstu prokuroriem, bet arī ar prokuroriem no citām valstīm. Eurojust mītnē Hāgā strādā arī sadarbības prokurori no Norvēģijas, ASV, Ukrainas un Ziemeļmaķedonijas, kas nav Eiropas Savienības dalībnieki (*Latvijas Republikas Prokuratūra*, 2020). Šajā aspektā Eurojust ir liels panākums, jo krimināltiesiskās palīdzības jomā nevar būt nekādu robežu vai sadalījumu, kurai valstij sniegt palīdzību, kurai nē. Eurojust mērķis ir visu valstu kopīgs mērķis - panākt vispasaules mieru. Pamatojoties uz augstāk minēto, izriet, ka, ja Eurojust atsaka palīdzību kādai valstij smaga noziedzīga nodarījuma atrisināšanā, tad tiek apdraudēts pasaules miers un netiek panākts kopīgs mērķis, kurš tika uzstādīts ANO statūtos (*Elezi, Ngucaj*, 2014).

Pēc D.Skudras atzinuma, Eurojust ir tiesīgs lūgt dalībvalstu kompetentām iestādēm, tajā skaitā pārstāvjiem (katras valsts izvēlētiem prokuroriem):

- atklāt un sniegt palīdzību noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā, ja tās noziegums skar divas vai vairākas valstis;
- ierosināt konkrētas lietas, pārsvarā tās ir krimināllietas, kas notiek starptautiskajā līmenī;
- pieņemt atzinumu, ka konkrēta Eurojust dalībvalsts (nav obligāti Eiropas Savienības dalībvalsts) ieņem tādu pozīciju, kas ir augstākā, vai no tās var iegūt izdevīgumu lielāku, nekā to var izdarīt cita dalībvalsts;

- pārbaudīt un kontrolēt kompetento iestāžu un personu darbību;
- izveidot darba grupu, kas sniegs palīdzību konkrēta noziedzīga nodarījuma izmeklēšanā.

Eurojust papildus uzdevumi ir papildus informācijas sniegšana noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanai vai citiem nolūkiem. Šāda veida informācija, var būt nepieciešama, organizējot koordinācijas sanāksmes un daloties pieredzē un zināšanās, kas iegūtas lietās, kurās Eurojust jau ir sniedzis atbalstu, skaidrots kopīgajā dokumentā. Kā piemēru var minēt „Vadlīnijas lēmuma par jurisdikciju izvēli lietas iztiesāšana” (*Nikona, 2020*). Vadlīnijas paredzētas kā elastīgs instruments, lai vadītu un atgādinātu kompetentajām iestādēm par faktoriem, kas būtu jāņem vērā, jo lielākā daļa no dalībvalstīm nav izstrādājušas savus kritērijus lietas iztiesāšanai. Tajās sniegts vienots sākumpunkts, no kura, virzoties uz priekšu, iespējams pieņemt lēmumu. Vadlīnijās nav iekļauti saistoši noteikumi, un tās neskar piemērojamos valstu, ES un starptautiskos tiesību aktus (*Eurojust, 2016*). Taču viens no galvenajiem starptautiskajiem pieņemtajiem darba principiem ir lietas individuāla izskatīšana, tas nozīmē, ka katra lieta ir jāizvērtē individuāli nevis pēc vispārpieņemta parauga. Katra lieta ir atšķirīga, un lietas izskatīšana pēc parauga var draudēt ar nepareiza lēmuma pieņemšanu lietā. Atkarībā no lēmuma pareizības tiks noteikta lietas virzības turpmākā norise. Ja lēmums tiks nepareizi pieņemts, tad tiks apdraudētas indivīda pamattiesības un tiesības uz nevainīguma prezumpciju.

Eurojust sniedz palīdzību pamatojoties uz noslēgtiem sadarbības līgumiem ar citām valstīm. Pamatojoties uz noslēgtiem līgumiem ir izveidots kontaktpunktu tīkls, kas attīsta un uzlabo starptautisko sadarbību starp nacionālām iestādēm.

2. Eurojust uzdevumi un darbības jomas

Pamatojoties uz regulas par Eurojust otro pantu, kas nosaka Eurojust darbības uzdevumus, izriet, ka starptautiskās krimināltiesiskās organizācijas Eurojust uzdevumi ir:

- atbalstīt un stiprināt koordināciju un sadarbību starp tām valstu iestādēm, kas veic izmeklēšanu un kriminālvajāšanu, saistībā ar smagu noziegumu, ar kuru Eurojust ir kompetenta nodarboties, ja minētais noziegums skar divas vai vairākas dalībvalstis vai nepieciešama kopīga kriminālvajāšana, pamatojoties uz dalībvalstu iestāžu, Eiropola, Eiropas Prokuratūras (EPPO) un Eiropas Biroja krāpšanas apkarošanai (OLAF) veiktajām darbībām un sniegto informāciju;
- ņemt vērā ikvienu pieprasījumu, ko nosūtījusi dalībvalsts kompetentā iestāde, vai jebkuru informāciju, ko sniegušas ES iestādes, struktūras, biroji un aģentūras, kas ir kompetentas atbilstoši ES līgumu noteikumiem, kā arī jebkuru informāciju, ko Eurojust ieguvis pats; veicināt tiesiskās sadarbības lūgumu un lēmumu izpildi, arī tādu lēmumu izpildi, kas balstīta uz instrumentiem, ar kuriem īsteno savstarpējas atzīšanas principu (*Par Eiropas Savienības Aģentūru tiesu iestāžu sadarbībai krimināllietās (Eurojust) un ar ko aizstāj un atceļ Padomes Lēmumu 2002/187/TI, 2018*).

No iepriekš minētā darba autore secina, ka Eurojust ir tiesīgs pats iegūt informāciju un pēc saviem uzskatiem uzsākt vai piedāvāt krimināltiesisko sadarbību. Tā ir viena no Eurojust svarīgākajām iezīmēm. Bieži vien valstij vai kompetentai iestādei nav iespējas vērsties pēc palīdzības, vai nav ievēroti visi nepieciešamie kritēriji, taču konkrētu situāciju, kuras atrisināšanai ir nepieciešama palīdzība, var kvalificēt par kritisku. Šajos gadījumos Eurojust var pēc savas iniciatīvas piedāvāt sadarbību krimināltiesiskajā sfērā. Eurojust ir tiesīgs iesaistīties starptautiskas krimināltiesiskās izmeklēšanas gaitā un pieprasīt informāciju, neskatoties uz to, ka Eurojust palīdzība netika pieprasīta. Šajā gadījumā Eurojust rīkojas pēc saviem uzskatiem.

Viena no Eiropas valstīm, kura cieši sadarbojas ar Eurojust jau no pašas Eurojust izveides ir Šveice. Tā aktīvi piedalās un sniedz palīdzību citām valstīm, sadarbojoties ar Eurojust. Viens no

Šveices juristu argumentiem ir, ka Eurojust ir nākotnes organizācija, kura ietvers sevī visas krimināltiesiskās sfēras un pateicoties tam pasaule krietni samazināsies noziegumu skaits (*Mota da, 2008*).

Ne visos gadījumos, kad ir nepieciešama starptautiskā krimināltiesiskā sadarbība, var lūgt palīdzību Eurojust. Ir noteikti gadījumi, kad var griezties pēc palīdzības Eurojust. Kopīgajā dokumentā norādīts, ka Eurojust palīdzību var izmantot šādos gadījumos: kad jānosaka, vai konkrētai valstij konkrētajā lietā ir jāturpina izmeklēšana atsevišķi vai izmeklēšanu jāveic citās valsts teritorijā vai lietvedībā. Otrs kritērijs ir nepieciešamība pēc izmeklēšanas atbalsta un izmeklēšanas speciālas grupas vajadzība. Tas nozīmē, ka Eurojust var sniegt nepieciešamu informāciju praktiskajos un tiesiskajos aspektos. Eurojust ir tiesīgs pēc valsts pieprasījuma vai savas izvēlēs organizēt tikšanās koordinācijas centrā, kas atrodas Hāgā, ne tikai dalībvalstīm, bet arī trešajām valstīm. Eurojust var griezties, kad ir nepieciešama informācija par trešo valstu tiesiskās sadarbības lūguma koordinēšanu (*Eiropas Savienība, 2020*). Eurojust 45 pasaules valstīs ir kontaktpunkti. Ja ir nepieciešama starptautiskā palīdzība sarežģītos jautājumos vai lietās, kuras prasa steidzamu lietas izskatīšanu, tad valsts vai tās pilnvarota persona ir tiesīga pieprasīt Eurojust palīdzību. Taču tas nenozīmē, ka Eurojust var sniegt palīdzību, ja konkrētā lieta atbilst vienam no minētiem punktiem. Eurojust var nodrošināt palīdzību, izvērtējot lietu vai pieprasot informāciju individuāli, tādēļ tas var prasīt ilgāku laiku. Vienā gadījumā lieta var atbilst tikai vienam no kritērijiem, retos gadījumos vispār nevienam, bet dažkārt, lai izskatītu lietu, tai jāatbilst vismaz diviem no minētajiem kritērijiem. Tieši šajās situācijās tiek saņemtas sūdzības par to, ka tiek neievērots lietas izskatīšanas vienlīdzības princips, jo izstrādātie kritēriji, kuri ir saistoši visām dalībvalstīm, netiek pielietoti vienlīdzīgi.

Eurojust ir noslēgti sadarbības līgumi ar daudzām ārpus savienības valstīm, attiecīgajām ES iestādēm, aģentūrām un partneriem, kā arī starptautiskajām organizācijām, kuru vidū ir Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, Eiropas Policijas birojs (Eiropols), Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai (OLAF), Eiropas Aģentūra operatīvās sadarbības vadībai pie ES dalībvalstu ārējām robežām (Frontex), Eiropas Narkotiku un narkomānijas uzraudzības centrs (EMCDDDS), Eiropas Policijas akadēmija (CEPOL), Eiropas Tiesiskās apmācības tīkls (EJTN), Pamattiesību aģentūra (FRA), Interpols, ANO Narkotiku un noziedzības novēršanas birojs (UNODC) (*Eurojust, 2015*).

Saskaņā ar Padomes lēmumu par Eurojust no dalībvalstīm saņemtā informācija par lietām, kurās radušās vai var rasties jurisdikcijas kolīzijas, nodrošina, ka Eurojust var agrā posmā noteikt paralēlu tiesvedību esamību un aktīvi sniegt atbalstu valsts iestādēm. Eurojust organizētajās koordinācijas sanāksmēs iesaistīto dalībvalstu kompetentās iestādes var satikties un ar nacionālo pārstāvju atbalstu apspriest attiecīgās problēmas (*Tiesību akti, kas pieņemti, piemērojot LES VI sadaļu, 2009*).

Sekojoš statistikas datiem, var apgalvot, ka ar katru gadu Eurojust lietu skaits palielinās vidēji par 20%, to apliecina 2019.gadā pieejamā statistika par izsniegto apcietināšanas orderu un jaunu izmeklēšanas lietu ieviešanu. Vislielākais jaunu noziegumu skaits ir reģistrēts datornoziedzības jomā (*Eurojust, 2020*).

Pašlaik par visstraujāk attīstošos no Eurojust problēmām, kuru neizdodas līdz šim momentam pilnībā atrisināt un izmeklēt, tiek uzskatīta datornoziedzība (turpmāk - kibernetnoziedzība). Pēc pēdējiem datiem, sakarā ar ārkārtējo situāciju Latvijā un pasaulē, datornoziedznieki (turpmāk - kibernetnoziedznieki) ir uzlauzuši Čehijas, Vācijas, Francijas un Nīderlandes slimnīcu un valsts iestāžu datorsistēmas, ievietojot un publicējot nepatieso informāciju par saslimušiem ar COVID-19, sniedzot to valstu iedzīvotājiem nepatiesas ziņas un radot šaubas. Tādā veidā tiek apdraudētas personu unikālās tiesības uz patiesas informācijas saņemšanu (*Eurojust, 2020*).

Nīderlandes prokuratūra 2014.gadā 20.novembrī, kārtējā Eurojust sanāksmē, ierosināja jautājumu par kibernetizāciju, ar mērķi noskaidrot, vai eksperti, ieskaitot praktiķus ir ieinteresēti veidot tiesnešu, prokuroru un praktiķu Eiropas līmeņa kibernetizācijas tīklu. Atbildot uz to, 2016.gadā Nīderlandes ES prezidentūras laikā tika izveidots Eiropas tiesiskās kibernetizācijas tīkls (EJCN), lai veicinātu kontaktus starp praktizējošiem speciālistiem, kas specializējas kibernetizācijas, kibernetizācijas izraisītas noziedzības un izmeklēšanas kibernetizācijā radīto problēmu risināšanā, kā arī, lai palielinātu izmeklēšanu un kriminālvajāšanu. EJCN atvieglo un veicina kompetento tiesu iestāžu sadarbību, dodot iespēju apmainīties ar ekspertu zināšanām, paraugpraksi un citām attiecīgām zināšanām kibernetizācijas izmeklēšanas un kriminālvajāšanas jomā. Tīkls arī veicina dialogu starp dažādiem dalībniekiem un ieinteresētajām personām, kurām ir nozīme likuma varas nodrošināšanā kibernetizācijā (*Eurojust, 2020*).

Pašlaik aktuālā situācija, kas ir izveidojusies sakarā ar datornoziedzumu strauju pieaugumu, prasa, lai tiesībsardzības un kriminālvajāšanas praktiķi pastāvīgi pielāgotu savas zināšanas, rīkus un praksi, lai efektīvi un lietderīgi reaģētu uz šīm izmaiņām. Šodien Eiropols un Eurojust publicēja kopīgu ziņojumu, kurā identificēti un klasificēti pašreizējie notikumi un kopējās problēmas datornoziedzības apkarošanā, kas iedalās piecās dažādās jomās. Viena no problēmām, kas tika iekļautā Eurojust sagatavotajā ziņojumā ir datu zaudēšana. Elektroniskie dati ir veiksmīgas izmeklēšanas atslēga visās datornoziedzības jomās, taču šādu datu iegūšanas un saglabāšanas iespējas ir ievērojami ierobežotas (*Eurojust, 2020*). Valstu datorsistēmās ir pieļautas nepilnības, kuras pašlaik nav iespējams izlabot, jo tādā gadījumā tiks apturētas visu iedzīvotājiem nepieciešamo sistēmu darbība. Lai netraucētu cilvēku vajadzību īstenošanu, darba autore piedāvā stiprināt un noregulēt datornoziedzības jomas praktizējošo speciālistu darbību, lai darbs tiktu pareizi sadalīts, paralēli izstrādājot plānu datorsistēmas aizsardzības līmeņa paaugstināšanai.

Neseno tendenču rezultātā ir izveidojusies situācija, kurā tiesībsardzības iestādes vairs nevar noteikt vainīgā fizisko atrašanās vietu, kriminālo infrastruktūru vai elektroniskos pierādījumus. Noziedznieki, kas ir izdarījuši noziedzīgu nodarījumu arī citās jomās, nevis datornoziedzības jomā, apgūst vai pieprasa palīdzību kibernetizācijas noziedzniekiem noslēpt noteikto informāciju, vai izplatīt nepatiesas ziņas, kā arī uzlauzt izmeklēšanas datu bāzi un izdzēst atrastos elektroniskos pierādījumus (*Eurojust, 2020*).

Atšķirības ES dalībvalstu iekšējā tiesiskajā regulējumā bieži vien ir nopietni šķēršļi starptautiskai kibernetizācijas izmeklēšanai. Situācijās, kad valstīs atšķiras tiesiskā un krimināltiesiskā sistēma, rodas jautājums pēc kādas valsts krimināllikuma personu tiesāt. Katra Eiropas valsts un trešās valstīs vēlās saglabāt savu unikālu tiesību sistēmu. Piemēram, pamatojoties uz Latvijas valsts krimināllikumu, par spēku telpā, noziedznieku būtu jātiesā pēc Latvijas Republikas likuma, ja krimināllikumā nav noteikts izņēmums, kādos gadījumos personu būtu jātiesā pēc citiem noteikumiem (*Krimināllikums, 1998*). Tomēr bieži vien rodas strīdi, kad runa iet par trešajām valstīm, kuru tiesvedības norise būtiski atšķiras no ES valstu vairākuma. Šis jautājums nav pilnībā izstrādāts un nav pieņemts likums, kā rīkoties situācijās, kad valstu tiesvedības sistēma būtiski atšķiras no Eurojust dalībvalstu vairākuma tiesvedības, pēc kuriem likumiem ir jārikojas. Starptautiskā kontekstā nepastāv kopīgs tiesiskais regulējums paātrinātai pierādījumu apmaiņai (kā tas ir pierādījumu saglabāšanai). Šīs problēmas atrisināšanai darba autore piedāvā noteikt pienākumu Apvienotās izmeklēšanas grupai jurisdikciju kolīziju atrisināšanu jautājumos par jurisdikciju, kurā notiks kriminālvajāšana. Pastāv viedoklis, ka Eurojust iznīcinās valstu nacionālās krimināltiesības un kriminālprocesu, jo viss notiks pēc vienas kopējas Eiropas jurisdikcijas. Tādam viedoklim pieturas ne tikai valstu politiķi, bet arī juristi, kas pārstāv valstis starptautiskajā līmenī. Kopā ar to var pazust valstu kultūras īpašības un atšķirības. Rodas bailes par to, ka tādā veidā tiks iznīcinātas mazās valstis un tautības (*Mangenot, 2009*).

Kibernoziedzības apkarošanai ir būtiska sadarbība ar privāto sektoru, tomēr nav ieviesti standartizēti iesaistīšanās noteikumi, kas izmeklēšanu var kavēt. Kibertelpas būtība nozīmē, ka kibernetizācijai nav robežu. Līdz ar to ir nepieciešami starptautiski pasākumi, lai risinātu pašreizējās problēmas. Kopš pēdējā ziņojuma publicēšanas 2017. gadā ir panākts ievērojams progress. Galvenie šī progresa komponenti ir ciešāka sadarbība starp visām iesaistītajām pusēm un platformu un tīklu nodrošināšana, kas paredzēti zināšanu un labākās prakses apmaiņai, piemēram, Eiropas Tiesiskās kibernetizācijas tīkls (EJCN). un Apvienotā kibernetizācijas apkarošanas darba grupa (J-CAT), (*Eurojust, 2020*). Sākot ar 2019.gada februāri visas darbības ar kibernetizācijas apkarošanu apstājās. Kibernetizācijas speciālisti ar katru gadu vairāk izglītojas un apgūst jaunākas datoru sistēmas. Viena no problēmām ir datu aizsardzības speciālistu un datu sistēmas nodrošinātāju aiziešana no darba un palīdzības sniegšana kibernetizācijas veikšanā, ekonomiskas situācijas pasliktināšanās dēļ. Izveidots kibernetizācijas tīkls un apkarošanas grupa, taču šie palīginstrumenti nav izveidoti tieši kā Eurojust struktūrvienības. Eurojust var griezties ar lūgumu sniegt palīdzību, taču apmierināt šo lūgumu nav pienākums.

Viens no galvenajiem Eurojust nākotnes plāniem ir sadarbība ar Eiropas un Vidusjūras augu aizsardzības organizāciju. Nav skaidrs, kā kritiskā situācijā ar kibernetizācijas apkarošanu un kibernetizācijas izmeklēšanas grūtībām Eurojust mēģinās izveidot sadarbību ar organizāciju, kas nodarbojas ar augu aizsardzību. Plānots, ka Eiropas un Vidusjūras augu aizsardzības organizācija būs pilnvarota izmeklēt un veikt kriminālvajāšanu tikai attiecībā uz noziegumiem, kuri skar ES finanšu intereses un sāks darboties 2020. gada novembrī (*Eurojust, 2020*). Daudzas valstis, kas ir Eurojust dalībvalstis, nesaskata vajadzību slēgt vienošanos par sadarbību ar Eiropas un Vidusjūras augu aizsardzības organizāciju tās krimināltiesiskās kompetences neatbilstības dēļ.

Pamatojoties uz augstāk minēto, darba autore secina, ka ar kibernetizācijas apkarošanas darba grupu ir jāizveido sadarbības attiecības.

Secinājumi un priekšlikumi

Eurojust ir starptautiskās krimināltiesiskās sadarbības pamatorganizācija, to nosaka Eiropas Parlamenta un Padomes regula (ES) 2018/1727 Par ES Aģentūru tiesu iestāžu sadarbībai krimināllietās (*Eurojust*) un ar ko aizstāj un atceļ Padomes Lēmumu 2002/187/TI, Padomes Pamatlēmums 2009/948/TI Par jurisdikcijas īstenošanas konfliktu novēršanu un atrisināšanu kriminālprocesā, Latvijas Republikas Kriminālprocesa likuma 675.panta piektā daļa.

Eurojust iekšējās darbības aktuālā problēma slēpjas kibernetizācijas skaita ievērojamā pieaugumā un datu aizsardzības situācijas kontroles nepilnvērtīgā nodrošināšanā.

Tiesiskajā regulējumā novērots Eurojust lomas nepietiekams nostiprinājums. Konkrēti, Regulā 2018/1727 nav iekļauta sadarbības iespēja ar Apvienotu kibernetizācijas apkarošanas grupu. Lai novērstu iepriekš minēto problēmu, autore piedāvā papildināt Regulu 2018/1727 ar 51.panta piekto daļu šāda redakcijā:

“Eurojust izveido un uztur sadarbības attiecības ar Apvienotu kibernetizācijas apkarošanas darba grupu (J-CAT). Apvienota kibernetizācijas apkarošanas darba grupas pienākums ir sniegt palīdzību Eurojust kibernetizācijas apkarošanā, sekmēt Eurojust darbu kibernetizācijas jautājumos, pildīt Eurojust pavēles kibernetizācijas apkarošanas mērķa sasniegšanai, sniegt informāciju citām kompetentajām iestādēm saskaņā ar šo regulu”.

Izmantotie avoti un literatūra

1. *Krimināllikums* (17.06.1998.). LR likums ar groz. līdz 01.07.2019. <https://likumi.lv/ta/id/88966-kriminallikums>, sk. 11.04.2020.
2. *Kriminālprocesa likums* (21.04.2005.). LR likums ar groz. līdz 24.12.2019. <https://likumi.lv/ta/id/107820-kriminalprocesa-likums>, sk. 25.04.2020.

3. *Par Eiropas Savienības Aģentūru tiesu iestāžu sadarbībai krimināllietās (Eurojust) un ar ko aizstāj un atceļ Padomes Lēmumu 2002/187/TI* (14.11.2018.). Eiropas Parlamenta un Padomes regula (ES) 2018/1727. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex:32018R1727>, sk. 18.03.2020.
4. *Tiesību akti, kas pieņemti, piemērojot LES VI sadaļu* (30.11.2009.). Eiropas Padomes pamatlēmums 2009/948/TI. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009F0948&from=ET>, sk. 15.03.2020.
5. Eiropas Savienība (2020). *Eiropas Savienības Aģentūra tiesu iestāžu sadarbībai krimināllietās (Eurojust)*. https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/eurojust_lv, sk.18.04.2020.
6. Elezi, M., Ngucaj, N. (2014). Eurojust Joint Investigation Teams. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 5 (1), pp. 103-107. Retrieved 30.07.2020 from <http://www.richtmann.org/journal/index.php/mjss/article/view/1884/1883>
7. Eurojust (2015). *Prosecuting THB for the Purpose of Labour Exploitation*. Retrieved 25.04.2020 from <https://www.eurojust.europa.eu/prosecuting-thb-purpose-labour-exploitation>
8. Eurojust (2016). *Eiropas Savienības Aģentūra tiesu iestāžu sadarbībai krimināllietās (Eurojust) „Vadlīnijas lēmumam par jurisdikcijas izvēli lietas iztiesāšanai”*. https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/Publications/Reports/2016_Jurisdiction-Guidelines_LV.pdf, sk. 25.04.2020.
9. Eurojust (2020). *Eiropas Savienības Aģentūra tiesu iestāžu sadarbībai krimināllietās (Eurojust) gada pārskats 2019*. https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/Publications/AnnualReport/AR2019_LV.pdf, sk. 25.04.2020.
10. Latvijas Republikas Prokuratūra (2020). *Eiropas Savienības Aģentūra tiesu iestāžu sadarbībai krimināllietās (Eurojust)*. <http://www.prokuratūra.gov.lv/lv/starptautiska-sadarbiba/eiropas-savienibas-ajentura-tiesu-iestazu-sadarbibai-kriminallietas-2020>, sk. 30.03.2020.
11. Manganot, M. (2009). European Games and Institutional Innovation. The Making of Eurojust. *GSPE Working Paper*, 16 p. Retrieved 30.07.2020 from <http://aei.pitt.edu/12452/1/WPManganot.pdf>
12. Mota da, J.L.L. (2008). The Heart of the Future European Public Prosecutors Office. *Eucrim: the European Criminal Law Associations' forum*, 1-2, pp.62-66. Retrieved 30.07.2020 from https://eucrim.eu/media/issue/pdf/eucrim_issue_2008-01.pdf
13. Nīkona L. (2020). *Eurojust: aģentūra tiesu iestāžu sadarbības krimināllietās*, <https://lvportals.lv/skaidrojumi/312178-eurojust-ajentura-tiesu-iestazu-sadarbibai-kriminallietas-2020>, sk.24.04.2020.

Summary

The operation of Eurojust was identified as a problem in the form of a significant increase in cybercrime and a lack of control over the data protection situation.

The legal framework does not sufficiently strengthen the role of Eurojust. In particular, Regulation 2018/1727 does not provide for the possibility of cooperating with the Joint Cybercrime Group. In order to eliminate the above-mentioned problem, the author proposes to supplement Regulation 2018/1727 with Section 51, Paragraph five in the following wording:

Eurojust shall establish and maintain a cooperative relationship with the Joint Cybercrime Task Force (J-CAT). The Joint Cybercrime Task Force shall be responsible for assisting Eurojust in the fight against cybercrime, facilitating Eurojust's work on cybercrime, complying with Eurojust's orders to achieve its cybercrime objective, and providing information to other competent authorities in accordance with this Regulation.